

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФСПЛОК

I. В. Болотнікова

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

bolotnikova.inga@gmail.com

В рамках науково-дослідної роботи лабораторії вікової психофізіології, що має назву «Психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення людини» нами з 2016 по 2018 роки проводилося дослідження особливостей професійного самоздійснення працівників профспілкових організацій. Безумовно, ця професія належить до типу «людина – людина» і характеризується певними професійно важливими якостями та складовими їхньої професійної компетентності, зокрема, таких, як:

- поєднання стійкого характеру, лідерських якостей з суспільною спрямованістю;
- «авторитарний» або «демократичний» стиль керівництва; комунікативність, організаційні здібності, громадська активність, емоційна стійкість, тощо [1].

Експериментальне дослідження психофізіологічних закономірностей професійного самоздійснення працівників профспілок проводилося у профспілкових організаціях, що підпорядковуються Київській міській раді профспілок. Загальна кількість досліджуваних складала 32 працівника профспілок різного віку і статі.

Під час дослідження було використано такі **методики**:

1. Опитувальник професійного самоздійснення;
2. Самоактуалізаційний тест Е. Шострома (САТ);
3. Шкала самоефективності Р.Шварцера та М. Єрусалова;
4. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана).
5. Багатофакторний опитувальник лідерства;

6. «Комунікативні і організаторські схильності» (КОС);

7. «Шкала емоційної стабільності – нестабільності (нейротизму)»
Г.Айзенка.

На основі аналізу результатів дослідження ми зробили такі **висновки**.

1. Серед загальної кількості досліджуваних фахівців більшість виявила середній та вищий за середній рівень прояву професійного самоздійснення [2].

2. У переважній більшості фахівців не зафіксовано значної різниці між ступенем вираженості показників різних типів мотивації. При цьому, серед загальної кількості обстежених чітко простежується тенденція переваги зовнішньої позитивної мотивації (грошовий зарібок, просування по службі, соціальний престиж) над іншими мотиваційними комплексами. Лише у 12% обстежуваних спостерігається перевага внутрішньо-мотиваційного комплексу. Цей факт свідчить про доцільність психологічної допомоги з метою підвищення внутрішньої мотивації і звідси - підвищення рівня їхнього самоздійснення [3].

3. Вияв високого рівня творчості у професійній діяльності знаходиться у прямому достовірному зв'язку майже з усіма показниками ознак внутрішньо-професійного та зовнішньо-професійного самоздійснення, що свідчить про значущість творчого підходу до професійної діяльності [3].

4. Переважна більшість досліджуваних виявила середній та високий рівні прояву лідерської обдарованості [3].

5. Результати дослідження свідчать про доцільність психологічної допомоги з метою підвищення рівня таких чинників професійного самоздійснення працівників профспілок, як комунікативні та організаторські властивості.

6. Проведене емпіричне дослідження виявило достатній рівень емоційної стійкості досліджуваної групи працівників профспілок як важливого чинника їхнього професійного самоздійснення [3].

На основі аналізу результатів проведеного дослідження було окреслено шляхи та методи підвищення рівня професійного самоздійснення працівників профспілок. Розглянемо їх коротко.

1. Вдосконалення професійної освіченості фахівців. Цей фактор є базисним, оскільки володіння професійними знаннями щодо трудового законодавства, а також необхідними навичками профспілкової роботи значно підвищує рівень професійного самоздійснення фахівця [5]. Дуже важливу роль при цьому відіграє післядипломна освіта, оскільки у вищих навчальних закладах не існує спеціальності «голова профкому». Це виборча посада, тому оволодіти специфікою даної діяльності, а також підвищити її рівень можливо саме на курсах підвищення кваліфікації та постійно діючих семінарах всіх галузевих профспілок. Досягти високого рівня професійного самоздійснення неможливо, якщо людина не зацікавлена у постійному власному особистісному і професійному розвитку. Основними заходами для професійного саморозвитку є вивчення законодавчої та професійної літератури, участь у профспілкових семінарах та конференціях. Великого значення для підвищення професійного самоздійснення у будь-якій сфері набуває постійний розвиток людиною власного загального особистісно-культурного рівня [4].

Другий важливий метод підвищення рівня професійного самоздійснення працівників профспілок – це психологічне супроводження. Оскільки результати психологічного дослідження виявили недостатній рівень розвитку комунікативних та організаційних здібностей, психологічна підтримка та допомога набувають великого значення в їхньому вдосконаленні. На індивідуальних та групових тренінгах, а також психологічних консультаціях психологи здатні допомогти у вирішенні таких питань, як:

- активізація лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління і управління іншими людьми;
- розвиток гнучкості поведінки та вміння орієнтуватися в емоційно-напружених, проблемних ситуаціях;
- розширення соціальної та комунікативної компетентності;
- регуляція власного емоційного стану [4].

І третій важливий захід щодо підвищення рівня професійного самоздійснення працівників профспілок - це профілактика розумово-емоційного перенапруження. Оскільки професійна діяльність профспілкових працівників дуже часто пов'язана з вирішенням напружених та конфліктних ситуацій, профілактичні заходи щодо поліпшення емоційного стану фахівців набувають великого значення у підвищенні рівня їхнього професійного самоздійснення.

Нами окреслено такі рекомендації щодо попередження хронічного емоційного стресу:

1. Розумове тренування і безперервна самоосвіта, що сприяють не тільки підвищенню дієздатності, але й зменшенню непотрібних емоційних напружень. Інколи розлади в роботі виникають від незнання і недосвідченості, в зв'язку з чим мають місце стресові ситуації.

2. Правильне трудове та етичне виховання, що в значній мірі попереджає ймовірність виникнення конфліктних стресових ситуацій.

3. Оптимізація санітарно-гігієнічних чинників: встановлення освітленості в межах, передбачених санітарно-гігієнічними нормами; підтримування температури в приміщеннях в межах 20 градусів С; раціональна організація робочих місць як засіб профілактики перенапруження опорно-рухового апарату.

4. Створення умов для виникнення позитивних емоцій.

5. Проведення відпочинку в обстановці, що відрізняється від тієї, де індивідуум звичайно живе і працює. Для зменшення впливу хронічного емоційного стресу велике значення має характер відпочинку, засіб проведення відпусток і їхня своєчасність.

Таким чином, ми окреслили основні шляхи і методи підвищення рівня професійного самоздійснення працівників профспілкових організацій. Лише ретельне виконання перелічених методів у їхній сукупності та взаємозв'язку як самостійно фахівцями, так і в співпраці з психологами, допоможе подолати наявні проблеми і труднощі їхнього професійного самоздійснення та підвищити його рівень [4].

Література

1. Аболин Л.М Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека : монография /Л.М. Аболин. – Казань : Издательство Казанского университета, 1987. – 264 с.
2. Болотнікова І.В. Професійно важливі якості працівника профспілкових організацій / І.В.Болотнікова // Materials of the XIII International research and practical conference “Modern scientific potential - 2017”. - Volume 7: Psychology and sociology. Philological sciences. Political science. Sheffield. Science and education LTD, 2017. – С. 74 – 78;
3. Болотнікова І.В. Визначення загальних чинників професійного самоздійснення працівників профспілок / І.В.Болотнікова // Актуальні проблеми психології. Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – Вип.17. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. – С. 12 – 19;
4. Болотнікова І.В. Шляхи оптимізації професійного самоздійснення працівників профспілок / І.В.Болотнікова // Materialy XI mezinarodni vedecko – prakticka conference “Veda a technologie: krok do budoucnosti – 2015”. - Dil 13. Psychologie a sociologie. : Praha. Publishing House “Education and Science”, 2015. – С.56 – 59;
5. Коляда В.И. Целостность личности в контексте социокультурных трансформаций современной России / Человек в социокультурном мире. – Саратов, 1997. – Ч.3. – С.29–30.